

335 K57, Th.

SOSIALISMIN ESITAISTELIJOITA I

THOMAS MORE

ENSIMÄINEN UTOPIISTI

KIRJOTTANUT
KARL KAUTSKY

KUSTANTAJA:
OSUUSKUNTA KEHITYS R. L., PORI

22445

Kustannuksellamme on aikasemmin ilmestynyt:

Karl Marx'in taloudelliset opit.

Kirj. Karl Kautsky. Sivuja 285. Hinta korukansissa 4: 50, kovissa kansissa 3: 75, nidottuna 3: 50.

Yhteiskunnallinen vallankumous.

Kirj. Karl Kautsky. Sivuja 198. Hinta korukansissa 3: —, kovissa kansissa 2: 50, nidottuna 2: —

Laiskuuden evankeliumi.

Sivuja 57. Hinta 50 penniä.

Mitä on uskonto?

Kirj. Robert G. Ingersoll. 16 siv. Hinta 10 p.

Lokakuulla ilmestyy:

Köyhälistö.

Kirj. Verner Sombart. 90 sivua. Hinta 80 p.

Perkele.

Kirj. Robert G. Ingersoll.

THOMAS MORE

ENSIMÄINEN UTOPIISTI

KIRJOTTANUT

KARL KAUTSKY

SUOMENNOS

KUSTANTAJA
OSUUSKUNTA KEHITYS R. L., PORI

THOMAS MORE

EXHIBIT

PORI 1907
KEHITYKSEN KIRJAPAINO

Tämä selostus Thomas Moresta, ensimmäisestä suuresta utopistista, ja hänen huomattavimmasta teoksestaan „Utopiasta“, on suomennettu useiden tunnetuimpien saksalaisten puoluetoverien yhteisesti toimittamasta teoksesta „Die Geschichte des Sozialismus in Einzeldarstellungen“. Työn on täältä osaltaan suorittanut Karl Kautsky. Suomennos noudattaa muuten tarkalleen alkukielen tekstiä, paitsi että pari vähemmän tärkeätä kappaletta on jätetty pois.

I. Moren elämäkerta.

Thomas More syntyi Lontoossa vuonna 1478 ylioikeuden (Kings Bench) tuomarin poikana. Opiskeltuaan Pyhän Anthonyn koulussa latinaa ja vietettyään jonkin aikaa arkkipiispa, myöhemmin kardinaali Mortonin, erään huomattavan valtiomiehen perheessä, tuli hän Oxfordin korkeakouluun v. 1492. Siellä olivat humanistiset opinnot jo saavuttaneet jalansijaa ja nuori More heittäytyi tulisella innolla näitä uusia tieteitä tutkimaan. Ne vaikutteet, joita hän silloin sai, olivat koko hänen myöhäisemmälle elämälleen määrääviä. Tosin otti isänsä hänet pois yliopistosta vastoin hänen tahtoaan ja pakotti hänet käymään lainopillista koulua Lontoossa. Mutta vaikkakin Thomas taipui ja tuli vihdoin (v. 1501) asianajajaksi, jäi hän uskolliseksi ensimmäiselle rakkaudelleen, klassilliselle filosofialle ja taiteelle, ja saavutti etevän oppineen maineen sekä merkitsevimpien humanistien ystävyuden. Näiden joukossa oli myös heidän päänsä, Erasmus Rotterdamiasta, johon More tutustui v. 1498.

Tämä korkea humanistinen sivistys on hyvin oleellisena seikkana erottamassa Moren muista sen ajan sosialisteista. Tosin oli heidän joukosaan

miehiä, jotka olivat suorittaneet humanistisia opintoja — muistamme nimet Grebel, Mans, Denck, Hubmeyr —, mutta jumaluusopillinen sivistys oli kuitenkin yleisempi heidän keskuudessaan. Niin suurta filosofista sivistystä kuin More, ei kukaan heistä ole omannut.

Jonkin aikaa näyttää muuten More itsekin joutuneen kristillisen kommunismin — joskaan ei kerettiläisen — vaikutuspiiriin. Siten käsitämme ainakin sen, että hän vuosina 1501—1504 eli erään Karthäuser veljeskunnan luostarin läheisyydessä, otti osaa sen uskonnollisiin harjotuksiin ja aikoi itsekin ruveta munkiksi. „Hänellä oli myöskin vakava toivomus tulla *fransiskaanimunkiksi*“, kertoo Staptelon „palvellakseen Jumalaa täydellisyyden tilassa, mutta kun hän huomasi, että Englannin hengelliset olivat menettäneet aikaisemman ankaruutensa ja innostuksensa, luopui hän aiikeestaan“. Erasmuksen mukaan vaikutti tähän myöskin se seikka, että hän käsitti siveyslupauksen hyvin vakavalta kannalta, mutta huomasi, ettei hän voi sitä pitää.

Hän palasi taasen julkiseen elämään ja nai v. 1505 Jane Colet'in, erään maalaisaatelismiehen tyttären. Kun tämä kuoli v. 1510 lahjotettuaan hänelle neljä lasta, otti hän toiseksi vaimokseen Alice Middletonin.

Huolenpito perheestä pani ansiotyön ensi sijalle ja klassillisesti sivistynyt, oppinut ja hurskas haaveksija osottautui nyt erittäin käytännölliseksi. Hän sai suuren maineen asianajajana ja hänestä tuli Lontoon kauppiasten luottamusmies. Kapitalistit näkivät sosialistissa etujensa paraan edustajan.

Varmaan ei tämä Moren läheinen yhteys Lontoon kapitalistien kanssa ole ollut ilman merkitystä hänen sosialistisille mielipiteilleen. Kauppiaat muodostivat silloin sen luokan, joka edusti taloudellista edistystä. Erittäinkin Lontoossa olivat kauppiaat korkealla kehitysasteella. Moren aikoihin alkoivat Itämaille johtavan kauppateiden muutoksen vaikutukset tuntua. Euroopan taloudellinen painopiste liukui Välimeren rantamilta Atlantin rannikoille. Englanti, vaikkakaan ei vielä läheskään ollut meren valtias, alkoi jo ottaa osaa maailmankauppaan. Sijaitsihan se sen ajan käytetyimmän kauppateiden, Englannin kanavan, varrella, joka yhdisti maailman kaupan molemmat, sen ajan ehdottomasti tärkeimmät kauppakeskustat Europassa, Lissabonin ja Antwerpenin keskenään. Molempien näiden kaupunkien ja Pariisin rinnalla tuli Lontoosta maailman kaupunki.

Kaiken tämän johdosta sai More niin laajan käsityksen taloudellisista asioista, jommoinen ainoastaan harvoilla hänen aikakaudellaan oli. Tämä käsitys kohosi hänellä kauppiaan ahtaan yksityistaloudellisen näkökannan yläpuolelle ja tuli kansallistaloudelliseksi, kansan koko taloudellisen elämän käsittäväksi hänen syvän filosofisen sivistyksensä ja valtiollisen toimeliaisuutensa avulla.

Sillä myöskin hallinnollisiin toimiin otti tämä väsymätön mies ahkerasti osaa. Jo vuonna 1504 valittiin hänet parlamenttiin — valitettavasti ei ilmoiteta, mistä vaalipiiristä — ja hänellä oli siellä heti nuoruudestaan huolimatta melkoinen vaikutus. Hänen esiintymisensä ansio oli, Roperin mukaan,

että parlamentti hylkäsi erään veron, jonka asettamista kuningas Henrik VII vaati. Henrik raivosi sen johdosta, että „parraton nulikka“ oli vienyt häneltä melkoisen tulon, ja kun parlamentin jäsenten loukkaamattomuus ei siihen aikaan suinkaan ollut varma, joutui More vakavaan vaaraan. Hänen täytyi vetäytyä pois julkisesta elämästä, jopa hän jätti Englanninkin joksikin aikaa, käyden Alankomaissa ja Ranskassa, jonka kautta hän joka tapauksessa laajensi näköpiiriään tavattomasti ja terotti katsettaan näkemään yhteiskunnallisia olosuhteita. Jopa hän ajatteli muuttaakin isänmaastaan, kun hän ei tuntenut olevansa turvassa kuninkaan kostolta. Mutta tämän kuolema (v. 1509) muutti kokonaan aseman. Uuden hallitsijan Henrik VIII valtaistuimelle nousun jälkeen alkoi tietenkin myöskin „uusi kurssi“. Morea ei enää uhattu, vaan hänelle uskottiin tärkeitä virkoja Lontoon porvariston luottamusmiehenä. V. 1510 tuli hänestä Lontoon alisheriffi (siviilituomari), ja kun v. 1515 eräs lähetystö kävi Flanderissa tekemässä kauppasopimusta Alankomaiden kanssa, oli More lähetystön jäsenenä, edustaen Lontoon kauppiaita. Kuusi kuukautta oli hän silloin Alankomaissa. Keskustelut tarjosivat hänelle enemmän lepoa kuin hänen asianajotoimensa ja tuomarinvirkansa Lontoossa. Hän käytti aikansa „Utopian“ kirjoittamiseen, ihannevaltion kuvaamiseen, jolle kaikki olemassa olevien valtioiden epäkohdat olivat vieraita. Se oli filosofisen, taloudellisen ja valtiollisen sivistyksen yhdistymisen hedelmä. Valtiollinen sivistys ei silloin ollut läheskään niin levinnyt

kuin nykyään. Väestön suurella enemmistöllä oli pysyviä harrastuksia ainoastaan paikallisiin asioihin ja siltä puuttui keinoja saada käsitystä valtiollisista seikoista.

Niin harvinainen kuin valtiollinen sivistys silloin olikin, oli sen yhdistyminen taloudelliseen ymmärrykseen, liike-elämän tuntemiseen ja filosofiseen sivistykseen vieläkin harvinaisempi. Oppineet olivat siihen aikaan, kuten nykyäänkin, enimmäkseen koulunopettajia ilman mitään käytännöllistä kokemusta. Erittänkin oli niin laita germanisissa maissa. Ja valtiomiehiltä, jotka säännöllisesti tulivat ylimystöstä tai hengellisestä säädystä, puuttui samoin enimmäkseen syvällisempi ymmärrys taloudellisissa kysymyksissä sekä laajempi filosofinen sivistys. Ei tässäkään suhteessa ole tapahtunut suuria muutoksia 16 vuosisadan jälkeisellä ajalla.

Mutta niin harvinainen kuin kaikkien näiden ominaisuuksien yhdistyminen yhteen mieheen oli, tuli se Moressa ainoaksi laatuaan, senkautta että se yhtyi luonteen ominaisuuksiin, jotka oikeastaan olivat ristiriidassa kaikkien näiden ominaisuuksien kanssa. Kapitalismin luonteen taloudellista ymmärtämistä, mikäli se siihen aikaan oli kehittynyt, ei voinut saavuttaa tietopuolisten opintojen kautta, sillä mitään taloudellista teoriaa ei silloin vielä ollut olemassa. Se saavutettiin Moren tavalla ainoastaan käytännössä, mutta tämä kehitti siihen aikaan pakostakin ahneutta ja itsekkäisyyttä. Valtiollisen sivistyksen hankkiminen taasen johti siihen aikaan, jolloin lähin tulevaisuus kuului ruhtinaille

ja vaikuttavaa valtiollista kansanvaltaa ei vielä ollut olemassakaan, matelevaisuuteen ja selkärangattomuuteen ylöspäin, julmuuteen ja säälimättömyyteen alaspäin. Ja oppineet, joilla ei ollut kansalta mitään odotettavissa, jotka hyvin tiesivät, että työtätekevän luokan asema oli pitkiin aikoihin toivoton ja jotka elivät vaan mahtavien ja rikkaiden suosioista, he yhdistivät itseensä liiankin helposti kaupan ja politikan mädännäisyyden.

Kerettiläiset kommunistit tiesivät hyvin, minkä vuoksi he inhosivat ei ainoastaan kauppaa, vaan myöskin oppineisuutta ja usein politikaakin. Kaikki tämä pilasi silloin luonteen.

Huomattava ilmiö oli More, joka kaikilla näillä aloilla oli saanut aikaan suuremmissa tuloksia, joka hyvin käsitti, että lähin tulevaisuus kuuluu yksinvaltiudelle ja kapitalismille ja omisti niille palveluksensa, jääden kuitenkin sen ohella yksinkertaiseksi ja epäitsekkääksi, ollen peloton ja jyrkkä suhteessaan ylöspäin ja täynnä uhrautuvaisinta antautumista sorrettuja sekä poljettuja kohtaan. Siinä suhteessa oli hän ainoa laatuaan, se vei hänet mestauslavalle, mutta perusti samalla hänen kuolemattomuutensa.

Ainoastaan tämmöinen, kaikissa suhteissa ainoa laatuaan oleva mies voi 16 vuosisadan alkupolella kirjoittaa „Utopian“ tapaisen teoksen. Mutta samasta syystä ei sitä myöskään ymmärretty, ennenkuin oli saavutettu olot, jotka tekivät laajat piirit vastaanottavaisiksi kristillisyyttä korkeamman sosialismin aatejuoksulle.

Sitä ei ymmärretty, mutta se ei jäänyt huomaamatta ja vaikutuksetta. Sillä More alkoi kuvauksensa ihannevaltiosta arvostelemalla silloisia valtiollisia ja taloudellisia oloja tavalla, joka terävyydessä ja sattuvaisuudessa meni sen äärimmäiselle rajalle, mitä tunnustettu valtiomies voi silloin sanoa, panematta päätään alttiiksi. Useihin Englannin valtiollisista ja taloudellisista arvostelijoista 16 vuosisadalla ja myöhemminkin, ovat nämät arvostelut vaikuttaneet, ja itse kansaankin tunki morelainen arvostelutapa.

Jo heti ilmestymisensä jälkeen herätti „Utopia“ yleistä huomiota oppineiden ja valtiomiesten piirissä. Ensimmäistä painosta, joka v. 1516 ilmestyi Löwenissä, seurasi pian, v. 1518, toinen, joka painettiin Frobenilla Baselissa, kolmas, v. 1520 Pariisissa ja niihin on liittynyt loppumaton sarja uusia painoksia ja käännöksiä aina meidän päiviimme saakka.

Ensimmäisten painosten nopea toisiaan seuraaminen jo osottaa, minkä vaikutuksen „Utopia“ sai aikaan. Se asetti Moren yhdellä lyönnillä Englannin ensimmäisten valtiomiesten joukkoon. Mutta siellä ei Henrik VIII:n aikana saanut kukaan jäädä rankasematta, joka ei ollut kuninkaalle alamainen ja palvellut häntä. Kaikkein vähimmin mies, jonka takana oli mahtavan Lontoon mahtava kauppiassääty. Jo ennen „Utopian“ ilmestymistä oli Morea kehoitettu astumaan kuninkaan palvelukseen. Hän oli tästä kieltäytynyt syistä, jotka hän teoksessaan lähemmin selitti. Nyt teoksen ilmestyttyä teki Henrik kaiken voitavansa vetääk-

seen tämän etevän valtiomiehen palvelukseensa ja silloin oli Morelle liian vaarallista antaa vielä kerran kieltävä vastaus, sillä se olisi leimannut hänet vastustuspuolueen mieheksi, joka täytyi poistaa. Älköön unohdettako, että englantilainen kuninkaan valta oli korkeimmillaan Henrik VIII aikana.

V. 1518 tuli Moresta virkamies kuninkaallisessa hovissa, aluksi „Master of requests“, saapuvien anomusten esittäjä. Pian sen jälkeen seurasi hänen kohottamisensa ritarisäätyyn ja hän hoiti siitä lähtien useampia ensimmäisiä virkoja valtiossa — nykyään sanottaisiin „ministeristöjä“. Tämä valtiollinen toimeliaisuus tarjosi hänelle useasti tilaisuutta vaikuttaa aatteidensa mukaisesti yksityisissä tapauksissa, mutta „Utopian“ mukaista politiikkaa taikka ylimalkaan itsenäistä politiikkaa ei More voinut ajatellakaan. Hän osotti olevansa viisas, varovainen ja omantunnon mukainen kauppaministeri. Korkeampaan toimeliaisuuteen ei hän milloinkaan saanut tilaisuutta. Mutta vaikkakaan ei hänen ollut sallittu ajaa itsenäistä politiikkaa, ei hänestä kuitenkaan koskaan tullut epäitsenäistä hovimiestä. Hän ei peljännyt kieltäytyä tottelemasta itse kuningastakaan, kun tämä vaati häneltä jotakin, mikä oli vastoin hänen vakaumustaan.

Sen kautta tuli Moresta katolilaisuuden marttyri.

Hän oli vastustavalla kannalla uskonpuhdistukseen nähden, kuten Henrik VIII:kin alussa, ei kuitenkaan uskonnollisista syistä, sillä hän oli useasti lausunut katolilaisista laitoksista ja dogmeista yhtä vapaasti ja arvostelevaisesti kuin kuka luterilainen tai zwingliläinen tahansa. Onpa hän

„Utopiassaan“ suunnitellut ihanne-uskonnon, joka kohoa, ei ainoastaan katolilaisuuden, vaan myöskin yleensä kristinuskon rajoja korkeammalle. Hän julistaa siinä *uskonnollisen suvaitsevaisuuden* periaatteita ja on hän myöhemmin ollut sille uskolinen, onpa ottanut luterilaisia luokseen ja tukenut heitä.

Mutta valtiomiehenä hän ei harrastanut Englannin irrottamista paavinvallan yhteydestä. Wiclifin alkuunpaneman liikkeen ja suuren kirkollisen hajaannuksen jälkeen oli Englanti todellisuudessa tullut paavista riippumattomaksi. Englannin vallanpitäjistä, kuninkaasta ja parlamentista riippui, josko tai miten suuressa määrässä paavi voi hyötyä Englannin kirkosta ja vaikuttaa siihen. Väkivaltaiseen irtirepäisemiseen, niinkuin Saksassa oli tapahtunut, ei Englannilla ollut vähintäkään syytä.

Jos ei Morella valtiomiehenä ollut mitään syytä toivoa semmoista, täytyi se hänelle humanistina ja yksinvaltiuden kannattajana olla suuresti vastenmielinen. Niin suuresti kuin hän rakastikin kansaa, olivat hänelle kaikenlaiset kansanliikkeet epämieluisia. Hän ei voinut ajatellakaan, että menestyksellinen ja vaikuttava valtiomuodon muutos voi tapahtua muuten kuin ruhtinaan kautta, ja hän oli tässä omalta silloiselta näkökannaltaan oikeassa. Luterilainen liike esiintyi kuitenkin alkuaan vallankumouksellisena kansanliikkeenä ja se kadotti tämän luonteensa vasta kansaa kohdanneen kauhian suoneniskun jälkeen, joka kauhistutti Morea vielä enemmän kuin itse kansanliike. Hän ei halunnut Englannille enemmän toista kuin tois-

takaan ja astui sen vuoksi jyrkästi vastustamaan luterilaisuutta, joka ilmaantui Englannissakin. Samoin luonnollisesti toisiakin uskonpuhdistusliikkeen kansanvaltaisia muotoja. Nämä eivät kuitenkaan liikuta meitä tässä yhteydessä. Me käsittelemme tässä ainoastaan Moren suhdetta Henrik VIII uskonpuhdistukseen ja valtiokirkkoon.

Kuten More, oli Henrik VIII:kin vihamielinen saksalaiselle uskonpuhdistukselle. Mutta se näytti pian puolia, jotka miellyttivät kuningasta: se salli saksalaisten ruhtinasten panna kirkon omaisuuden takavarikkoon. 1520 luvulta alkaen oli Henrik alituudessa rahapulassa ja silloin alkoi hänelle saksalaisten esimerkki olla mieluinen. Saksalaiset uskonpuhdistajat hylkäsivät myöskin siihen astiset aviosuhteet ja selittivät avio-eron, jopa useat monivaimoisuudenkin sallituksi. Tämä kelpasi nautinnonhaluiselle Henrikille ja soveltui myös hänen politikaansa.

Hän oli nainut Katarina aragonialaisen, erään Espanjan kanssa tekemänsä liiton vahvistukseksi. Mutta sen jälkeen kun Karl V oli yhdistänyt alleen Alankomaat, Espanjan ja saksalaisen keisarikruunun, alkoi espanjalainen valta tulla Englannille uhkaavaksi. Torjuakseen Espanjan ylivaltaa, lähestyi Englanti yhä kiihkeämmin Ranskaa. Tämän liiton kautta oli myöskin avioliitto Katarinan kanssa tullut tarpeettomaksi. Henrik vaati paavia suostumaan avioeroon. Mutta niin kernaasti kuin tämä olisikin ollut myöntäväinen, oli hän riippuvainen Karl V:stä, eikä tahtonut kuulla puhuttavankaan espanjalaisen prinsessan avio-erosta.

Tämä seikka osotti Henrikille, ettei paavi ollut hänen tahdoton välikappaleensa ja ettei kirkko herruusvälikappaleena noudattanut siinä määrin hänen tahtoaan kuin hänen reformerattujen virkaveljiensä tahtoa Saksassa.

Tämä antoi aiheen Englannin irtirepäisemiseen katolisesta kirkosta. Henrik tekeytyi itse Englannin kirkon paaviksi ja hoiti sitä edelleen oman mielensä mukaan. „Ei missään kirkon eroaminen tapahtunut niin selvästi ja häpeämättömästi yksinvaltiuden, pelkän nautinnonhimon, suuruudenhulluuden ja ahneuden tuloksena kuin Englannissa“.

Hovi-aateli ja hovi-papisto seurasi tietenkin muutosta kuuliaisesti. Kansassa oli Henrik VIII:n uskonpuhdistus sensijaan kovin epäsuosiossa. Mikäli se lopetti kirkollisen ryöstämisen, tapahtui se vaan asettaakseen vielä paljon pahemman ryöstämisen sen sijaan. Kirkko oli se maanomistaja Englannissa, johon kapitalistisen talouden vasta käytäntöön tulleet muodot olivat vähimmin vaikuttaneet ja joka lisäksi oli anteliaain köyhiä kohtaan. Nyt otettiin ensin luostarien ja sittemmin veljekkuntien koko suunnaton omaisuus takavarikkoon ja tuhlatiin ahneille suosikeille ja yhtä ahneille keinottelijoille. Valtiorahastoa ei tämä takavarikkoonotto ensinkään hyödyttänyt, mutta siitä tuli mahtava välikappale suunnattomasti paisuttamaan suurinta vaivaa, jota Englanti sairasti — joukkoköyhälistöä.

Englannin kansa, kaukana siitä, että se olisi katsellut suopein silmin tämäntapaista uskonpuhdistusta, tuli sitä kohtaan yhä katkeroituu-

neemmaksi. Vihdoin Henrik VIII kuoleman ja lyhyen välihallituksen jälkeen, joka yhä jatkoi tämmöistä rosvoamistaloutta, nousi se, kukisti protestanttisen valtaryhmän ja asetti katolisen Marian, hyljätyin Katarinan tyttären, valtaistuimelle.

Vasta hänen aikanaan tuli uskonpuhdistus suosituksi, sillä hänen hallituskauteensa kehittyi jyrkkä ristiriitaisuus Englannin ja Espanjan välillä, viimeainittu kun oli englantilaisen kaupan tiellä. Tämä ristiriita tuli kansalliseksi, mutta sen kanssa tuli myöskin viha roomalaista paavia, maan vihollisen välikappaletta vastaan, kansanomaiseksi. „Tästä ristiriidasta kasvoi Elisabethin aikuinen kansanomainen protestantisuus ja vasta hänen kauttaan tuli uskonpuhdistus Englannissa *kansalliseksi toimenpiteeksi*, oltuaan Henrik VIII aikana taloudelliselta kannalta katsottuna ainoastaan velkaantuneen ruhtinaan ja muutamien samoin velkaantuneiden elostelijain ja ahneiden keinottelijain pelkkää varkautta“.

More ei nähnyt tätä kehitystä — hän kuoli sen alkaessa —, mutta me olemme tämän esittäneet senvuoksi, että Moren suhtautuminen Henrik VIII uskonpuhdistukseen tulee sen kautta paraiten ymmärretyksi. Mikään ei ole erehdyttävämpää kuin otaksua Moren hänen käytöksensä johdosta olleen katolisten uskonkappaleiden kiihkeä kannattaja. Mikä häntä pakotti vastustamaan Englannin uskonpuhdistusta, ei ollut jyrkkä katolilaisuus, vaan taipumaton luonne ja rakkaus kansaan. *Senvuoksi* kuoli hän marttyyrikuoleman.

V. 1529 määrättiin More lordikansleriksi (valtionkansleriksi), ollen ensimmäinen hengelliseen säätyyn kuulumaton henkilö tässä virassa, joka ei polveutunut korkeammasta aatelista. Kuninkaan avioero-juttu oli jo silloin alkanut, eikä More ollut koettanut peittää sitä, ettei hän hyväksynyt kuninkaan menettelyä. Jos tämä luuli voittavansa hänet puolelleen korotuksen kautta, pettyi hän. More koetti pysytellä puolueettomana taistelussa kuninkaan ja paavin välillä, mutta lopulta huomasi hän, ettei hänen edelleen virassa pysymisensä ollut sopusoinnussa hänen kunniansa kanssa. Helmikuun 11 p:nä 1531 oli englantilainen papisto tunnustanut Henrikin kirkon pääksi, vuosi sen jälkeen luopui More virastaan. Se oli sillä hetkellä kuitenkin kuninkaan silmissä samaa kuin kapinallisuus ja valtiopetos, ja Henrik ei levännytkään ennenkuin hänen oli onnistunut saada kurjien tuomarien avulla aletuksi valtiopetosjuttu entistä kansleriaan vastaan, joka erään palkatun todistajan todistuksen nojalla päättyi syytetyn tuomitsemisella tuskalliseen kuolemaan.

Lempeä kuningas armahti häntä muuttaen sen mestaukseksi.

Pelotonna ja iloisena kuoli ensimmäinen suuri utopisti mestauslavalla heinäk. 6 päivänä 1535, muutamia päiviä sen jälkeen kuin ensimmäisen vallankumouksellisen, kommunistisen köyhälistön hirmuhallitus oli tukahutettu veriinsä (Münsterissä).

Itävä uudenaikainen sosialismi oli saanut verikasteensa.

II. „Utopia“.

More on jättänyt jälkeensä lukemattomia kirjoituksia, runollisia, historiallisia, filosofisia, valtiollisia jopa uskonnollisiakin. Meitä huvittaa vaan yksi niistä, hänen „kultainen kirjansa yhteiskunnan paraasta hallitusmuodosta ja Utopia saaresta“ *).

Kuten Platon teoksessa valtiosta, kehitetään „Utopiassakin“ tekijän ajatuksia keskustelun muodossa. Se ei ainoastaan tee esitystä elävämmäksi ja vaikuttavammaksi, vaan sallii siinä käyttää enemmän vapautta ja rohkeutta. Sillä olevien olojen terävää arvostelemista ja kommunismin ylistämistä ei esitetä Moren mielipiteenä; hän esiintyy kirjasessa ennemmin olevaisen puolustajana. Todelliset mielipiteensä asettaa hän erään keksityn henkilön, Raphael Hythlodäus'en suuhun.

Päästäkseen esittämään ihannevaltiotaan, lähtee More todellisuudesta, jonka hän antaa huomaamatta muuttua tarinaksi. Hän alkaa kuvaamalla lähetystointaan Flanderissa v. 1515. Keskusteluissa sattunutta lomaa käytti hän lähteäkseen

---

*) „*De optimo reipublicæ statu deque nova insula libellus vere aureus*“. Sana Utopia on muodostettu kreikkalaisista sanoista ou (u) = ei, ja Topos = paikka. Se on siis „maa, jota ei ole olemassa“.

Antwerpeniin. Eräänä päivänä tapasi hän siellä kadulla tuttavansa Peter Gilesin, erään merimieheltä näyttävän vieraan henkilön seurassa. Se oli Raphael Hythlodäus, eräs portugalilainen, joka oli seurannut Amerigo Vespuccia löytöretkille Amerikkaan, jonne Christoph Colombus'en onnistuneen retken (1492) jälkeen virtasi paljon seikkailijoita. Raphael oli eronnut tovereistaan Brasilian rannikolla ja saapui uusiin, vielä tutkimattomiin seutuihin, joiden joukossa myös Utopian saari oli. Siellä hän viipyi viisi vuotta. Täältä tuli hän Intiaan ja oli nyt palannut kotiin portugalilaisella laivalla.

More on huvitettu tästä paljon matkustaneesta miehestä ja kutsuu hänet Gilesin kanssa asuntoonsa. Siellä jatketaan keskustelua. More ihmettelee, miksei Raphael käytä laajoja tietojaan jonkin ruhtinaan palveluksessa. Tämä antoi aiheita siihen senaikuisten valtiollisten ja taloudellisten olojen arvostelemiseen, johon jo viittasimme. Se on liiaksi laaja voidakseen tulla tässä toistetuksi.

Arvostelun jälkeen seuraa tietenkin kysymys miten kaikkia näitä epäkohtia voidaan auttaa?

„Minusta näyttää epäilemättömältä, hyvä More“, selittää Hythlodäus, „suoraan puhuakseni, että siellä, missä yksityisomaisuus on vallalla, missä raha on kaiken mittana kaikille, on miltei mahdotonta, että yhteiskunta tulisi oikein hallituksi ja menestyisi. Se on mahdollista ainoastaan siinä tapauksessa, että sitä pidetään oikeudenmukaisena, että kaikki hyvä lankee huonojen osalle, tai menestyksenä, että kaikki kuuluu muutamille harvoille, jotka eivät nekään voi olla

rauhallisia, senvuoksi että jäännös viettää todella kurjaa elämää“.

„Paljon viisaammilta ja ylevämmiltä näyttävät minusta sensijaan utopialaisten laitokset. Siellä hallitaan kaikkea harvoilla laeilla niin erinomaisesti, että ansioita kunnioitetaan sopivalla tavalla ja jokainen ihminen elää yltäkyläisyydessä, vaikkakaan ei kenelläkään ole enempää kuin toisilla. Verrattakoon tähän toisia kansoja, jotka valmistavat tehdasmaisesti uusia lakeja ja kuitenkin ovat aina hyvien lakien puutteessa, ja joissa jokainen ihminen luulottelee omistavansa sen, mitä on ansainnut. Kuitenkaan eivät ne lukemattomat lait, joita päivittäin säädetään, kykene varmentamaan jokaisen ansiota ja säästöä tai erottamaan sitä tarkalleen toisen omasta, kuten selvästi näkee niistä monista oikeudenkäynneistä, joita uusia syntyy päivittäin, mutta yhtään ei lopu. Kun mietin tätä kaikkea, täytyy minun myöntää Platon olleen oikeassa, enkä ihmettele, ettei hän tahtonut laatia kansoille mitään lakeja, jotka estävät omaisuuden yhteyttä. Tämä viisas mies käsitti, että ainoa tie yhteiskunnan parantamiseen on kaikkien taloudellinen tasa-arvoisuus, mikä minun mielestäni ei ole mahdollista siellä, missä jokainen omistaa tavaransa yksityisomaisuutena. Sillä missä jokainen määrätyillä verukkeilla ja oikeuden varjolla saa haalia kokoon niin paljon kuin voi, siellä lankee koko rikkaus muutamien harvojen osalle ja toisille jää ainoastaan puute ja kieltäytymykset. Ja toisten niin hyvin kuin toistenkin kohtalo on tavallisesti yhtä ansaitsematon, sillä rikkaat ovat

tavallisesti ahneita, petollisia ja hyödyttömiä ja köyhät sensijaan vaatimattomia, yksinkertaisia ja työnsä kautta hyödyllisempiä yhteisölle kuin itselleen“.

„Olen senvuoksi varmasti vakuutettu siitä, ettei tarpeiden tasainen ja oikeudenmukainen jako kaikille eikä kaikkien hyvinvointi ole ennen mahdollinen, kuin yksityisomaisuus on karkotettu. Niin kauan kuin se on voimassa, tulevat köyhyyden räsitukset ja huolet olemaan useimpien ja paraiden ihmisten kohtalona. Myönnän, että löytyy toisia-kin keinoja kuin yhteisomaisuus tämän olotilan helpottamiseksi, mutta ei poistamiseksi. Lain avulla voi määrätä, ettei yksikään ihminen saa omistaa enemmän kuin säädetyn määrän rahaa ja maata, ettei kuninkaalla saa olla liian suurta valtaa eikä kansa saa olla liian ylimielistä, ettei virkoja saa hankkia kiertoteitä, tai lahjomalla ja ostamalla sekä ettei niihin saa yhdistää mitään loisteliaisuutta, sillä kaikesta tästä saattaa joko tulla aihe kiskoa uudestaan kansalta sille jaettu raha tai jakaa virat rikkaimmille, sensijaan että ne annettaisiin kykenevimille. Tämäntapaisten lakien kautta voidaan pahaa valtiossa ja yhteiskunnassa jonkun verran helpottaa, samoin-kin parantumaton sairauskin voidaan huolellisen hoidon avulla pitää vielä pitkät ajat pystyssä. Mutta täydellistä parantumista ja voimistumista ei ole ajateltavakaan niinkauan kuin jokainen on omaisuutensa herra. Niin, juuri senkautta, että te parannatte semmoisilla laeilla osan yhteiskunta-ruumista, pahennatte te vamman toisessa osassa.

Auttamalla toista, vahingoitatte te senkautta toista, sillä te voitte antaa toiselle vaan sen, mitä te olette ottanut toiselta“.

„Minä olen vastakkaista mielipidettä“, vastaa More, s. o. „Utopian“ More, eikä todellinen, sillä juuri tämän ajatuksia Raphael lausuu. „Luulen, etteivät ihmiset tule koskaan hyvin menestymään omaisuuden yhteydessä. Miten voi olla olemassa tavaroiden yltäkylläisyyttä, jos jokainen koettaa vetäytyä pois työstä? Ketään ei kannusta työhön voiton toivo, ja mahdollisuus luottaa toisten työhön kasvattaa laiskuutta. Ja jos nyt puutetta ilmestyy heidän keskuuteensa, eikä laki suojele ketään sen omistamisessa, minkä hän on ansainnut, eikö silloin kapina ja verenvuodatus alituisesti vallitse heidän keskuudessaan? Kaikki kunnioitus viranomaisia kohtaan tulee katoomaan, enkä minä ylipäänsä voi käsittää, mitä osaa nämä tulevat näyttelemään, kun kaikki ihmiset ovat samanarvoisia“.

„En ihmettele näitä mielipiteitä“, vastasi Raphael, „sillä sinä joko et kuvittele mielessäsi tämmöistä yhteiskuntaa ensinkään tai teet sen väärin. Jos olisit ollut minun kanssani Utopiassa ja jos olisit oppinut tuntemaan sikäläisiä tapoja ja lakeja, niinkuin minä, joka olin siellä viisi vuotta, enkä olisi jättänyt koskaan maata, ellei minua olisi ajanut halu tehdä se täällä tutuksi, niin myöntäisit, ettet koskaan ole nähnyt paremmin järjestettyä yhteiskuntaa“.

Siten on päästy liitekohtaan, josta siirrytään esittämään Moren ihanneyhteiskuntaa.

Tarkastelkaamme nyt tätä lähemmin.

„Utopian saarella on“, kertoo Raphael, „kaksikymmentäneljä suurta ja komeata kaupunkia, jotka kaikki ovat kielensä, tapojensa, laitostensa ja lakiensa puolesta samanlaiset. Kaikki ovat ne samalla tavalla sijotetut ja rakennetut, mikäli paikallissuhteiden erilaisuus sen myöntää“.

„Maaseudulla on heillä kaikkialla hyvin sijaitsevia ja maanviljelystyökaluilla hyvin varustettuja taloja. Näissä asuvat kansalaiset, jotka vuorotellen muuttavat maalle. Ei yhteenkään maataviljelevään perheeseen kuulu vähemmän kuin neljäkymmentä jäsentä — miehiä ja naisia — sekä kaksi taloon kuuluvaa (ascripticii) renkiä. Perheen päänä ovat perheen-isä ja perheen-äiti, harkitsevia ja kokeneita ihmisiä, ja jokaisen kolmenkymmenen perheen etunenässä on phylarch (tai syphogrant)“.

„Jokaisesta näistä perheestä palaa vuosittain kaksikymmentä henkeä takaisin kaupunkiin, vietettyään maalla kaksi vuotta. Heidän sijaansa tulee kaupungista maalle kaksikymmentä muuta, joille ne opettavat maanviljelystä, jotka jo ovat olleet yhden vuoden maalla. Vastatulleet saavat seuraavana vuonna opettaa toisia. Tähän toimenpiteeseen on ryhdytty senvuoksi, että pelättiin mahdollista elintarpeiden puutetta, jos kaikki maanviljelijät olisivat yhtäikaa kokemattomia ensikertalaisia. Viljelijäin vaihdos otettiin käytäntöön jotta ei kukaan olisi vasten tahtoaan pakotettu suorittamaan liian kauan vaivaloista ja kovaa maatyötä. Mutta monia miellyttää maa-elämä

siinä määrin, että he hankkivat itselleen oikeuden olla pitemmän aikaa maalla“.

„Maalaisasukkaat muokkaavat peltoja, hoitavat karjaa ja hakkaavat puita, joita he kulettavat kaupunkiin maitse tai vesitse, miten heille parhaiten sopii. He hautovat kananmunia keinotekoisesti hautomakoneiden avulla j. n. e.“

„Vaikkakin he ovat tarkalleen ottaneet selville, miten paljon elintarpeita kaupunki alueineen tarvitsee, kylvävät he kuitenkin enemmän viljaa ja hoitavat enemmän karjaa kuin tarve vaatii ja jakavat liian naapureilleen“.

„Mitä ikänä maalaisasukkaat tarvitsevat semmoista, mitä ei kedoilla ja metsissä saa, sitä noutavat he kaupungista, jossa viranomaiset antavat sitä heille mielellään ja ilman vastustelemista. Joka kuukausi, jonakin juhlapäivinä, menevät monet heistä kaupunkiin. Kun elonkorjuun aika lähestyy, ilmottavat maatalviljeleväin perheiden phylarchit kaupungin viranomaisille, miten paljon työväkeä he kaupungista tarvitsevat. Tämä joukko lähtee määrättynä päivänä maalle ja sen avulla kerätään koko sato melkein yhdessä päivässä, jos vaan ilma on suotuista“.

„Maanviljelys on se työ, johon kaikki utopialaiset antautuvat, niin hyvin miehet kuin naiset, ja jota he kaikki ymmärtävät. Nuoruudestaan saakka opetetaan heitä siihen. Osittain tapahtuu se kouluissa opetuksen avulla, osittain harjotuksen kautta pelloilla kaupungin läheisyydessä, joissa heitä aivan leikiten totutetaan maanviljelykseen.“

He eivät senkautta ainoastaan totu työhön, vaan tulevat myös ruumiillisesti karaistuiksi“.

„Maanviljelyksen ohella, jota, kuten mainittu, kaikki harjottavat, oppii jokainen heistä vielä jonkin käsityön erikoistoimekseen. Se on enimmäkseen joko villan tai pellavan valmistusta tai muuraamista, sepän tai puusepän taitoa. Muista toimista ei juuri kannata puhua“.

„Sillä vaatteet ovat koko saarella saman kuusin mukaan valmistettuja, paitsi että miesten puku on erilainen kuin naisten ja naineiden erilainen kuin naimattomien. Ja tämä kuosi pysyy yhä samana, sopivana ja silmää miellyttävänä; se ei estä liikkeitä eikä ruumiin käännteitä ja on yhtä sopiva kylmää kuin kuumaakin vastaan. Nämä vaatteet valmistaa jokainen perhe itse. Mutta muista ammateista täytyy jokaisen oppia jonkin, *eikä ainoastaan miesten, vaan myöskin naisten*. Viimemainittuja, kun ovat heikompia, käytetään helpompiin töihin, enimmäkseen villan ja pellavan valmistukseen. Raskaammat työt ovat miesten tehtävänä“.

„Enimmäkseen saa kukin oppia isänsä käsityötä, sillä siihen on kullakin enimmäin luonnollisia taipumuksia. Jos joku kuitenkin pitää jotakin muuta ammattia parempana, otetaan hänet perheeseen, joka harjottaa tätä ammattia. Ei ainoastaan isä, vaan myöskin viranomaiset pitävät huolta, että hän tulee kunnollisen perheenisän luo“.

„Jos joku on jo oppinut jonkin käsityön, saa hän siitä huolimatta kääntyä vielä toiseenkin, jos hän niin haluaa. Jos hän ymmärtää molempia,

saa hän harjottaa kumpaa haluaa, ellei mahdollisesti kaupunki tarvitse enemmän toista kuin toista“.

„Syphograntien (phylarchien) tärkeimpänä ja melkein ainoana tehtävänä on valvoa, ettei kukaan kulje joutilaana ja että jokainen harjottaa käsi-työtään tarpeellisella ahkeruudella. Sillä ei kuitenkaan ole tarkotettu, että utopialaiset kuorma-juhtien tavalla kiusaisivat itseään aamusta varhain iltaan myöhään lakkaamattomassa työssä. Se on paljon pahempaa kuin kurjin orjuus. Ja kuitenkin on se miltei kaikkialla, paitsi Utopiassa, työläisten kohtalona. Siellä sensijaan jaetaan vuorokausi 24 tuntiin ja *ainoastaan kuusi* niistä on työtä varten määrätty. Aamupäivällä työskennellään kolme tuntia, jonka jälkeen he ryhtyvät syömään. Syönnin jälkeen on heillä kahden tunnin lepo-aika, jonka jälkeen tekevät taas kolme tuntia työtä ja menevät senjälkeen illalliselle. Noin kello kahdeksan aikaan illalla menevät he levolle (sanoessaan kellon olevan yksi, tarkoittavat he ensimmäistä tuntia päivällisen jälkeen) ja omistavat levolle kahdeksan tuntia. Kaiken sen ajan, jota ei työ, syönti ja lepääminen vaadi, käyttää kukin mielensä mukaan. — — Jotta ei tekisi vääriä johtopäätöksiä, on eräs seikka pidettävä mielessä. Kun kuulee heidän työskentelevän ainoastaan kuusi tuntia, voisi luulla siitä olevan seurauksena välttämättömien tarpeiden puutteen. Asianlaita on kuitenkin päinvastainen. Tämä lyhyt työaika ei ainoastaan riitä, vaan on enemmän kuin tarpeeksi tuottaakseen heille yltäkyllin kaikkia esineitä, joita elämän tarpeet tai mukavuus vaativat“.

Tätä todistaakseen viittaa Raphael siihen, että Utopiassa ei vallitse työn tuhlausta, niinkuin nykyisessä yhteiskunnassa, sillä kaikki työ on tarkoituksenmukaisesti sovitettu ja hyvin järjestetty, eikä tapahdu päättömästi ja epävarmasti. Siihen tulee vielä lisäksi se, että Utopiassa ovat tuntemattomia laiskurien ja hyödyttömissä ammateissa työskenteleväin joukot, jotka muodostavat suuren osan europalaisista yhteiskunnista.

Utopiassa vallitsee yleinen työvelvollisuus. Vapautettuja työstä ovat ainoastaan yhdyskuntain johtajat, „jotka eivät kuitenkaan — kehottaakseen toisia esimerkillään — vetäydy pois työstä, vaikkakin heidät lain mukaan on siitä vapautettu. Samaa vapautusta työstä nauttivat ne, jotka pappien suosituksesta ja syphograntien suorittaman salaisen vaalin kautta ovat saaneet kansalta luvan antautua kokonaan ja alituisen tutkimiseen. Ellei tällainen henkilö kuitenkaan täytä hänelle asetettuja odotuksia, määrätään hänet uudestaan käsityöhön. Usein tapahtuu myös päinvastoin, että jokin käsityöläinen käyttää niin innokkaasti vapaan aikansa opiskeluun ja saavuttaa siinä semmoisia edistysaskeleita, että hänet vapautetaan käsityöstä ja asetetaan oppineiden joukkoon“. Näistä valitaan korkeimmat virkamiehet.

„Kun he ovat kaikki hyödyllisessä työssä ja jokaisessa ammatissa tarvitaan vaan muutamia työmiehiä, sattuu usein, että heillä on kaikkea liaksi. Silloin kuletetaan lukemattomat joukot ulos kaupungista korjaamaan teitä. Mutta usein,

kun ei tämäkään työ ole välttämätöntä, alennetaan työtuntien määrä erityisellä asetuksella“.

Maalaiset tuottavat itseään ja kaupunkia varten. Kaupunkilaiset taasen työskentelevät käsitöissä kaupunkia ja maaseutua varten. Mutta paitsi tätä tuotannon järjestelyä kutakin kaupunkia varten maa-alueineen, tuntee More, ja se on erittäin huomattava, tuotannon järjestelyn *koko kansaa varten*.

„Kukin kaupunki lähettää vuosittain Amaurotumiin (pääkaupunkiin) edustajina kolme viisainta vanhusta, järjestämään saaren yhteisiä asioita. Tutkitaan, mihin esineihin nähden ja millä seuduilla vallitsee yltäkylläisyyttä tai puutetta, ja toisen puutetta autetaan toisen yltäkylläisyydellä. Ja tämä tapahtuu ilman mitään korvausta, siten että kaupungit, jotka antavat yltäkylläisyydestään toisille siitä mitään vaatimatta, saavat siitä hyvästä toisilta, mitä he tarvitsevat, tekemättä siitä mitään vastapalvelusta. Siten on koko saari kuin *yksi perhe*“.

Raha on Utopiassa tuntematon.

Nämä ovat utopialaisten tuotannon tärkeimmät omituisuudet. Toisiin seikkoihin, kuten esim. likaisten töiden suorittamiseen pakkotyömiesten avulla, jotka ovat osaksi rangaistusvankia, osaksi palkkatyömiehiä naapurimaista — mikä on hyvin lähellä oleva järjestely, niinkauan kuin ei koneilla suoriteta näitä tehtäviä — samoin kuin ulkomaiden kanssa tapahtuvaan tavarakauppaan lähempi syventyminen veisi liian kauaksi.

Mimmoisiksi muodostuvat tämmöisen tuotantotavan vallitessa perhe ja avioliitto?

Maalaisperheistä on jo puhuttu.

„Jokainen kaupunki on pantu kokoon perheistä, jotka mikäli mahdollista ovat sukulaisista koottuja. Sillä vaimo muuttaa, niin pian kuin hän on mennyt laillisessa iässä avioliittoon, puolisonsa kotiin. Miespuoliset lapset sen sijaan ja heidän jälkeläisensä jäävät kotiinsa, jonka päänä vanhin on. Jos tämä on jo vanhuuttaan lapsellinen, astuu lähinnä vanhin hänen tilalleen. Jotta ei kansalaisten säädetty lukumäärä vähenisi eikä suurenisi, on määrätty, ettei missään perheessä, joita on 6000 kussakin kaupungissa (niiden kanssa, jotka ovat maalla), saa olla vähemmän kuin kymmenen eikä enemmän kuin kuusitoista täysikasvuista. Lasten lukumäärää ei ole määrätty. Tämä määrä pysytetään helposti sen kautta, että liit jäsenet ylen suurista perheistä sijoitetaan pienempiin perheisiin“.

Mahdollisesti uhkaava liikakansoitus torjutaan siirtolain perustamisella.

„Vanhin on, kuten jo sanottu, kunkin perheen päämies. Naiset palvelevat miehiä, lapset vanhempiaan ja nuoremmat yleensä vanhempia“.

„Jokainen kaupunki on jaettu neljään yhtäsuureen osaan. Jokaisen kaupunginosan keskellä on tori, jossa on kaikenlaisia tavaroita. Sinne kuletetaan kunkin perheen työn tulokset määrättyihin rakennuksiin ja niissä asetetaan kukin tavaramäärä erikseen varastoon. Sieltä noutaa kukin perheen isä tai kukin taloudenhoitaja mitä ikinä hän ja omaisensa tarvitsevat, ja ottaa sen mukaansa jättämättä rahaa tai ylimalkaan mitään vastiketta.

Sillä mitä varten kiellettäisiin häneltä jotakin? Kaikkia tavaroita on ylenpalttisesti eikä ole mitään syytä pelätä, että joku vaatii enemmän kuin hän tarvitsee. Minkä vuoksi tarvitsisi otaksua, että joku vaatisi yli tarpeittensa, kun hän on varma, ettei koskaan kärsi puutetta? Varmaankin synnyttää kaikissa elävissä olennoissa ainoastaan puutteen pelko ahneutta ja rosvoamishalua. Ihmissessä voivat nämä ominaisuudet sitäpaitsi syntyä vielä ylpeyden takia, kun hän pitää sitä jonakin suuremmoisuuuden todistuksena, että voi voittaa toiset ihmiset tuhlaavaisella ja turhamielisellä loistamisella kaikissa mahdollisissa asioissa. Tämöisiin paheisiin ei utopialaisten luona ole milloinkaan tilaisuutta“.

Näiden tavaratorien vieressä ovat elintarve-
torit, joihin eläimet tuodaan valmiiksi teurastettuina ja puhdistettuina. Teurastaminen tapahtuu ulkopuolella kaupunkia joen varrella, joten nämä säästyvät tauteja synnyttäviltä jätteiltä ja mätänemishajulta.

„Joka kadun varrella, määrätyn etäisyyden päässä toisistaan, sijaitsee suuria palatsia, joista kukin on varustettu määrätyllä nimellä. Näissä asuvat syphograntit (kolmenkymmenen perheen päämiehet). Kutakin näitä palatsia kohden on jaettu kolmekymmentä perhettä, jotka asuvat sen molemmilla puolin. Näiden palatsien keittiöhoitajat tulevat määrättyinä aikoina torille, josta kukin noutaa välttämättömät elintarpeensa niiden perheiden suuruuden mukaan, jotka kuuluvat hänen palatsiinsa. Ensimmäinen ja paras annetaan kui-

tenkin sairaille sairashuoneisiin, jotka ovat kaupungin ulkopuolella ja ovat niin erinomaisesti varustettuja, että melkein jokainen sairas on kernaammin sairaalassa hoidettavana kuin kotonaan“.

„Määrätyillä tunneilla päivällä ja illalla menee koko syphograntia palatsiinsa saatuaan torven toivotuksella merkin. Ainoastaan ne jäävät pois, jotka makaavat sairaina sairashuoneissa tai kotona. Senjälkeen kun palatsien tarve on tyydytetty, ei keneltäkään ole kielletty ruokatarpeiden kotiinvieminen torilta, sillä tiedetään, ettei kukaan tee sitä ilman pätevää syytä. Ei löydy ketään, joka vapaaehtoisesti söisi kotonaan, senvuoksi, ettei se ole sopivaa, ja olisi todella mitä typerintä valmistaa vaivaloisesti kehno ateria kotonaan, kun kunnan ateria on valmiina lähimmässä palatsissa“.

„Näissä palatseissa suorittavat rengit kaiken epämieluisan, vaivaloisen ja likaisen työn. Ruokien keittäminen ja valmistaminen sekä koko huolenpito ateriasta lankee kuitenkin vuorotellen kunkin perheen naisille“.

„Lukumääränsä mukaan istuvat he kolmen tai useamman pöydän ääressä. Miehet istuvat lähinnä seinää ja naiset pöydän toisella puolen, niin että jos joku heistä äkkiä saa pahoinvoinnin kohtauksen, niinkuin raskaille vaimoille usein tapahtuu, voivat he häiritsemättä nousta ja vetäytyä imettäjahuoneeseen. Vaimot, joilla on imeväisiä lapsia, istuvat nimittäin huoneessa, joka on erityisesti heitä varten määrätty ja jossa ei koskaan puutu tulta ja puhdasta vettä eikä myöskään kehoja, niin että he voivat asettaa lapsensa lepää-

mään, riisua kapaloista ja kuivata niitä sekä huvittaa pienokaisia leikeillä“.

„Jokainen äiti imettää itse lapsensa, paitsi milloin kuolema tai tauti tekee sen mahdottomaksi. Jos se tapahtuu, hankkivat syphograntin vaimot pian imettäjän, eikä se ole vaikeaa, sillä siihen kykenevät naiset eivät tarjoutu mihinkään työhön niin kernaasti kuin tähän. Tätä säälin osotusta pidetään arvossa ja imetetty lapsi tunnustaa myöhemmin imettäjänsä äidikseen“.

„Paitsi naisia ja imeväisiä lapsia, ovat myös alle viisivuotiset lapset imettäjähuoneessa. Vanhemmat pojat ja tytöt aina naima-ikään saakka joko palvelevat pöydässä, tai, jos he ovat siihen liian nuoria, katselevat seisoen ja vaieten. He syövät, mitä heille ojennetaan pöydästä eikä heillä ole mitään erikoisia ruoka-aikoja“.

„Siten elävät he kaupungeissa. Maalla elävät perheet kaukana toisistaan ja ruokailevat senvuoksi kotonaan. Heillä ei ole puutetta mistään, sillä heiltähän kaupunkilaisetkin saavat elintarpeensa“.

Tämä riittääköön utopialaisten *taloudesta*. Siirtykäämme nyt heidän avioliittoonsa, jota kumma kyllä käsitellään luvussa *orjuudesta*: „Tytöt eivät mene naimisiin ennen 18 ikävuottaan eivätkä nuorukaiset ennenkuin ovat 22 vuoden ikäisiä. Joka ennen avioliittoa, olkoon hän mies tai nainen, nauttii kielletystä rakkaudesta, rangaistaan ankaraasti ja häneltä kielletään avioliittoon meno, ellei ruhtinas anna armon käydä oikeudesta. Tämöinen harha-askel lasketaan raskaaksi moitteeksi myöskin sen perheen mies- sekä naispuolista joh-

tajaa kohtaan, jossa se on tapahtunut, sillä otaksutaan heidän lyöneen velvollisuutensa laimin. He rankaisevat senvuoksi tämän harha-askeleen niin ankarasti, kun he pelkäävät, että ainoastaan harvat tulisivat menemään avioliittoon, joka sitoo heitä koko elinijäkseen yhteen henkilöön ja tuo monta räsistusta mukanaan, ellei ohimeneviä liittoutumisia ankarasti ehkäistäisi“.

„Aviopuolison vaalissa menettelevät he tavalla, joka meistä (Hythlodäuksesta ja hänen kumppaneistaan) näytti naurettavalta, mutta jonka he vakavasti ja ankarasti pitävät voimassa. Ennen naimisiin menoa näyttää jokin kunnianarvoisa vanha nainen morsiamen, olkoon tämä immyt tai leski, alastomana sulhaselle, ja senjälkeen vakiintunut mies sulhasen alastomana morsiamelleen. Me nauroimme tätä ja tuomitsimme sen loukkaavasti. He sensijaan ihmettelivät toisten kansojen narrimaisuutta. „Kun mies ostaa hevosen“, sanoivat he, „jossa kuitenkin on kysymyksessä vaan hiukan rahaa, on hän niin varovainen, että tutkii sen tarkasti, riisuupa vielä satulankin ja muut vehkeet siltä, nähdäkseen eikö mahdollisesti niiden alla ole piilossa jotain vikaa. Mutta aviopuolison vaalissa, josta kuitenkin koko elämän onni tai onnettomuus riippuu, menettelevät ihmiset onnensa kaupalla, näkemättä vastaisesta puolisostaan muuta kuin käden leveyden kasvoja. Eivät kaikki miehet ole niin viisaita, että valitsevat vaimon ainoastaan tämän henkisten ominaisuuksien vuoksi, ja itse viisaatkin näkevät kernaasti, että kaunis ruumis kohottaa henkistä su-

loa. On selvää, että puku voi salata jonkun vamman, joka vieroittaa miestä vaimostaan silloin kun ero ei enää ole mahdollinen. Jos hän huomaa vamman vasta avioliitossa ollessaan, ei hänellä ole muuta neuvoa kuin mukautua kärsivällisesti välttämättömyyteen. He pitävät senvuoksi hyvin järkevänä tällöisen petoksen mahdolliseksi tekemistä“.

„Tämä on Utopiassa sitä tärkeämpää, kun se on ainoa maa tällä maanäällä, jossa ei monivaimoisuus ole ensinkään sallittua ja avioerokin vaan aviorikoksen tapahtuessa tai toisen aviopuolison sietämättömän huonon käyttäytymisen johdosta. Semmoisisissa tapauksissa purkaa senaatti avioliiton ja antaa viattomalle aviopuoliselle oikeuden mennä uusiin naimisiin. Syyllinen on kunniaton eikä saa mennä uudestaan naimisiin. Kukaan ei saa hyljätä vaimoaan sentakia, että tätä on kohdannut ruumiillinen vaiva tai sairaus, sillä he pitävät sitä toiselta puolen julmuuden huippuna, jos joku hylkää toisen juuri kun hän enimmin kaipaa lohdutusta ja apua, ja toiselta puolen luulevat he, että tällöisen eron mahdollisuus tarjoisi synkkiä toiveita vanhuuden suhteen, joka tuo mukanaan niin paljon tauteja ja on itsekin tauti“.

„Silloin tällöin tapahtuu kuitenkin, etteivät mies ja vaimo voi sietää toisiaan ja että he löytävät toisia tovereita, joiden kanssa toivovat voivansa elää onnellisempina. Silloin eroavat he toisistaan molemminpuolisen suostumuksen kautta ja solmivat uusia avioliittoja, ei kuitenkaan ilman

senatin lupaa. Tämä lupa annetaan vasta sen jälkeen kun senatorit vaimoineen ovat tarkoin harkinneet asiaa. Eikä sitä anneta liian helposti, sillä he luulevat, että liian suuri helppous avioeron saannissa ei ole juuri paras keino lujittamaan aviopuolisoiden keskinäistä sopua“.

„Aviorikkoja rangaistaan mitä kovimmalla orjuudella. Joskus liikuttaa syyllisen puolison katumus ja viattoman puolison järkkymätön rakkaus ruhtinasta siinä määrin, että hän armahtaa rikoksellista. Mutta joka vielä senkin jälkeen tekee itsensä syyppäksi aviorikokseen, rangaistaan kuolemalla“.

Näihin kuvauksiin on enää vaan lisättävä muutamia lauseita, jotka kuvaavat naisen asemaa Utopiassa: „Miehet kurittavat vaimojaan ja vanhemmat lapsiaan, ellei rikos ole sitä laatua, että se on julkisesti rangaistava“.

„Ei ketään pakoteta vasten tahtoaan menemään sotaan ulkopuolelle maan rajoja. Toiselta puolen ei vaimoja, jotka haluavat seurata miestään sotaan, siitä estetä, vaan ennemmin heitä siihen kehoitetaan ja heitä siitä ylistetään. Sodassa taistelevat he puolisonsa rinnalla lastensa ja sukulaistensa ympäröimänä. Siten on niillä, jotka yhdessä taistelevat, enimmin syytä tukea toisiaan. Pidetään suurena häpeänä miehelle palata takaisin ilman vaimoan ja pojan palaamista ilman isäänsä“.

„Heidän pappinsa menevät naimisiin ominaisuuksistaan etevimpien naisten kanssa maassa. Naiset itse eivät ole mitenkään estettyjä pappi-

desta, mutta heitä valitaan siksi ainoastaan harvoin ja silloinkin ainoastaan vanhempia leskia“.

„Utopian valtiomuoto on samanlainen kuin kansanvaltaisessa liittovaltiossa. Jokainen kaupunki ympäristöineen muodostaa oman kanttoninsa“.

„Kukin kolmenkymmenen perheen yhdyskunta*) valitsee vuosittain virkamiehen, jota heidän vanhalla kielellään kutsuttiin *syphograntiksi*, mutta jonka nimi nyt on *phylarch*. Kukin kymmenen syphograntin ja näiden alle kuuluvien perheiden yläpuolella on toinen virkamies, jonka nimi ennen oli *tranibor*, nyt *protophylarch*. Kaikki syphograntit, 200 luvultaan, valitsevat, senjälkeen kun he ovat vannoneet antavansa äänensä soveliaimmalle, salaisen äänestyksen kautta ruhtinaan neljän ehdokkaan joukosta, jotka kansa on asettanut ehdolle, siten että kukin kaupunginosa valitsee yhden ja suosittelee sitä senaatille. Ruhtinaan virka on elinkautinen, paitsi milloin hänen epäillään tavottelevan yksinvaltiutta. Traniborit valitaan vuosittain, mutta heitä ei vaihdella ilman pätevää syytä. Kaikki muut virat täytetään vuosittain. Traniborit kokoontuvat ruhtinaan kanssa joka kolmas päivä ja, jos tarvitaan, useamminkin neuvottelemaan yleisistä asioista sekä yksityisistä riidoista, joita toisinaan, joskin harvoin, sattuu. Joka istunnossa on läsnä kaksi syphograntia, jotka joka kerran vaihtelevat. . . . Kuolemanrangaistuksen uhalla on kielletty päätöksien teko yleisistä

---

*) Siis joka tapauksessa miehet ja naiset.

asioista muualla paitsi senatissa ja kansankokouksissa. Tämä säännös on annettu, kuten juuri mainittiin, ettei ruhtinas salaliiton avulla traniborien kanssa ja kansaa sortamalla voisi kumota valtiomuotoa. Jos senvuoksi on kysymys erittäin tärkeistä asioista on ne esitettävä sypogran-teille, jotka ilmottavat ne osastonsa perheille ja keskustelevat näiden kanssa ilmottaakseen sitte heidän ratkaisunsa senaatille. Toisinaan alistetaan jokin asia koko saaren väestön äänestyksen alaiseksi“.

„Jokainen kaupunki lähettää vuosittain kolme viisainta miestään *Amaurotumiin* (pääkaupunkiin) neuvottelemaan saaren yhteisistä asioista“. Tämän senatin tarkoituksena on, kuten tiedämme, koota tilastoa kunkin kaupungin tarpeista ja työn tuloksista ja tasata yksityisten yhdyskuntien yltäkylläisyyttä ja puutetta.

Mitä yksityisten virkamiesten tehtäviin tulee, niin tiedämme jo, että „sypograntien tärkeimpänä ja melkein ainoana tehtävänä on valvoa, ettei kukaan kulje joutilaana ja että jokainen harjottaa käsityötään tarpeellisella innolla“.

„Joka liian ahneesti tavoittelee virkaa“, sanotaan eräässä toisessa paikassa, „voi olla varma, ettei hän sitä milloinkaan saa. He elävät rauhallisesti yhdessä, sillä virkamiehet eivät ole vaativaisia eivätkä tylyjä. Heitä kutsutaan isiksi ja semmoisina he toimivatkin. Vapaa-ehtoisesti annetaan heille kunnianosoituksia ja keneltäkään ei niitä vaadita“. Kuten muutkin virkamiehet, *valitsee* kansa papitkin. Heidän on valvottava kan-

san tapoja ja opetettava nuorisoa. Uskonto on yksityisasia.

„Heillä on ainoastaan muutamia lakeja, sillä heidän järjestelynsä ei kaipaa moisia. He moitivat ankarasti lakien ja lakiselitysten paljoutta toisilla kansoilla, joille ne eivät sittekään riitä“.

Yhtä yksinkertaisia kuin sisäiset, ovat utopia-laisten ulkovaltiolliset suhteet. He eivät tee sopimuksia vieraiden kansojen kanssa, sillä he tietävät, että semmoisia pidetään ainoastaan niin kauan kuin se on edullista. He luottavat itseensä ja naapuriensa taloudelliseen riippuvaisuuteen heistä.

„Sotaa inhoavat he kuten elämellisyttä, jota ei kuitenkaan tavata millään eläimellä niin usein kuin ihmisellä. Vastoin toisten kansojen tapoja ei heille mikään ole vähemmin kunniallista kuin sotamaine. Vaikkakin he joka päivä harjoittelevat aseiden käyttöä, eivätkä ainoastaan miehet, vaan naisetkin määräpäivinä, ollakseen taitavia sotataidossa kun välttämättömyys sitä vaatii, eivät he koskaan ryhdy sotaan muuten, paitsi puolustaakseen omaa tai ystäviensä maata väärää hyökkäystä vastaan tai vapauttaakseen jonkin sorretun kansan tyranniuden alta . . . Sodan oikeutetuimpana syynä pitävät he sitä, jos jonkin ystävyys-suhteissa olevan kansan kauppiaita sorretaan tai nyletään kaukaisissa maissa jonkin laillisen verukkeen nojalla, huonojen lakien avulla tai kääntämällä hyviä lakeja“.

Viimeisessä lauseessa kurkistaa hyvän Moren olkapään takaa kauppias ilmosen elävänä.

Kun näihin kuvauksiin vielä liitämme muutamia lainauksia, jotka kuvaavat taiteiden asemaa Utopiassa, olemme tyhjentäneet kaikki Moren utopismin oleelliset ominaisuudet. Oppineita kunniotetaan suuresti, kuten olemme nähneet, ja he ovat vapautetut ruumiillisesta työstä. Tieteen hyväksi työskenteleminen ei ole kuitenkaan mikään oppineiden yksinoikeus.

„Tavallisesti pidetään aikaisin aamulla luentoja, joita ainoastaan ne ovat velvolliset seuraamaan, jotka erityisesti ovat määrättyt tieteelliselle alalle. Niissä on kuitenkin mukana suuri joukko muitakin ihmisiä, *miehiä ja naisia*, joista toiset seuraavat yhtä, toiset toista ainetta, kukin taipumustensa mukaan“.

„Tämän yhteiskunnan laitosten päämääränä on“, sanotaan toisessa paikassa, „ensi sijassa tehdä kaikille kansalaisille mahdolliseksi vapautua ruumiillisesta työstä kaikkina niinä aikoina, joita ei yhteisen tarpeen tyydyttämiseen tarvita, ja omistaa se henkisen puolensa vapaaseen toimintaan ja kehittämiseen. Sillä siinä näkevät he elämän onnen“.

* * *

„Täten olen“, lopettaa Hythlodäus kertomuksensa, „kuvailut teille tämän yhdyskunnan valtiomuotoa niin tarkkaan kun olen voinut. Se on mielestäni ei ainoastaan paras, vaan myöskin ainoa, joka ansaitsee kantaa tätä nimeä. Muuallakin tosin puhutaan yhteisedusta, mutta huoleh-

ditaan todellisuudessa vaan omasta edusta. Utopiassa, jossa ei ole mitään erikoisomaisuutta, huolehtii jokainen todellisuudessa vaan yhdyskunnan asioista, ja niinhyvin täällä kuin siellä on jokaisella pätevät syyt, miksi hän toimii niin erilailla. Sillä muualla tietää jokainen täytyvänsä kärsiä nälkää, ellei hän pidä huolta itsestään, olkoon yhteiskunta miten kukoistava tahansa. Siten on hän pakotettu asettamaan oman etunsa yhteis-
etua korkeammalle. Sensijaan Utopiassa, jossa kaikki on yhteistä, tietää jokainen, ettei kukaan voi kärsiä puutetta, kun vaan pidetään huolta siitä, että yleiset varastot täytetään. Sillä kaikki jaetaan heidän keskensä tasan, niin ettei kukaan ole köyhä, ja vaikei kenelläkään ole mitään omaa, ovat he kuitenkin kaikki rikkaita. Voiko olla mitään parempaa rikkautta, kun huoleton ja iloinen elämä? Utopiassa ei kenenkään yksityisen tarvitse huolehtia omasta tulevaisuudestaan, häntä eivät vaivaa puolison loppumattomat valitukset, hän ei pelkää poikansa tulevaisuutta eikä tyttärensä myötäjäiset tuota hänelle surua. Hän tietää, ettei ainoastaan hänen olemassaolonsa ole turvattu, vaan myöskin hänen lastensa, lastenlastensa, sisarustensa lasten ja kaikkien jälkeläistensä tulevaisuus kaukaisimpaan polveen saakka. Ja heidän luonaan pidetään yhtä hyvää huolta heikoiksi ja työkyvyttömiksi tulleista kuin niistä, jotka vielä tekevät työtä. Haluaisinpa nähdä sen miehen, joka uskaltaa panna toisten kansojen oikeuden samanarvoiseksi tämän oikeudenmukaisuuden kanssa. Jumala minua rangaiskoon, jos olen

löytänyt toisilla kansoilla jälkeäkään oikeudesta ja oikeudenmukaisuudesta. Mitä oikeudenmukaisuutta se on, jos aatelismies, kultaseppä¹⁾ tai koronkiskuri, lyhyesti sanoen ne, jotka eivät mitään tee, tai eivät ainakaan mitään hyödyllistä, elävät toimeettomuudestaan tai tarpeettomasta toimeliaisuudestaan huolimatta iloissa ja suurenmoisesti, kun sensijaan päiväpalkkalaiset, kuorman-työntäjät, sepät, kirvesmiehet ja peltotyöntekijät, jotka tekevät kovemmin työtä kuin kuormajuhdat, ja joiden työtä vailla yhteiskunta ei pysyisi pysyissä vuottakaan, saavat työnsä palkaksi ainoastaan kurjan olemassaolon ja elävät huonommin kuin vetojuhdat? Nämäkään eivät tee työtä niinkauan, niillä on parempi ravinto ja siihen ei huolenpito tulevaisuudesta sekota sappeaan. Työmiestä sensijaan painostaa hänen työnsä toivottomuus ja häntä kiusaa tietoisuus vanhuutensa päivien jäljäläiskurjuudesta. Hänen palkkansa on niin pieni, ettei se riitä hetken tarpeisiin, eikä ole ensinkään ajateltavissakaan, että voisi siitä säästää jotakin vanhojen päiviensä varaksi. Eikö se ole oikeudeton ja kiittämätön yhteiskunta, joka tuhlaavasti lahjottelee antimiaan jalosukuisille, kuten he itseään nimittävät, kultasepille ja muille, jotka joko käyvät joutilaina, tai elävät imarteluista tai turhista iloista, ja joka ei toiselta puolen vähimmässäkään määrässä huolehdi köyhistä maatyömiehistä, kivihiilenkaivajista, päivätyöläisistä, kuor-

---

¹⁾ Kultasepät olivat Moren aikana samalla rahanvaih-
taji ja pankkiiria.

manvetäjistä, sepistä ja kirvesmiehistä, joita ilman se ei kuitenkaan voi pysyä pystyssä? Senjälkeen kun heitä on nyljetty ja puristettu tyhjäksi nuoruutensa keväänä, heitetään heidät oman onnensa nojaan, kun vanhuus, sairaudet ja hätä ovat heidät murtaneet, ja heidät jätetään hyvitykseksi suorittamastaan tärkeästä työstä nälkäkuolemalle alttiiksi“.

„Vielä enemmän: Rikkaat, jotka eivät tyydy siihen, että painavat köyhien palkan likaisten temppeujen avulla alas, säätävät vielä lakeja samaa tarkotusta varten. Sen mikä aina on ollut väärin, kiittämättömyyden niitä kohtaan, jotka ovat yhteisedun vuoksi työtä tehneet, ovat he tehneet vielä inhottavammaksi antamalla sille lain voiman ja oikeudenmukaisuuden leiman“.

„Jumalan kautta, kun ajattelen kaikkea tätä, silloin näyttää minusta jok'ainoa nykyisistä valtioista pelkältä rikkaiden liittoutumiselta, jotka yhteisedun varjon alla tavottavat ainoastaan omaa etuaan, ja jotka kaikilla keinoilla ja metkuilla pyrkivät varmentamaan omistusoikeutensa siihen, minkä he vääryydellä ovat ansainneet, ja omistamaan köyhäin työtä sekä hyötymään siitä niin vähällä kuin mahdollista. Näitä kauniita määräyksiä julistavat rikkaat yhteiskunnan, siis köyhäinkin, nimessä ja kutsuvat niitä laeiksi“.

„Mutta kun nämä kurjat tyydyttämättömässä ahneudessaan ovat jakaneet ainoastaan omassa keskuudessaan kaiken sen, mikä riittäisi koko kansalle, tuntevat he itse olevansa kaukana siitä onnesta, josta utopialaiset voivat iloita. Näiden

luona on rahan käyttö ja sen himo poistettu ja senkautta hävitetty vuorenkorkuinen surujen kuorma sekä juurrutettu pois eräs vahvimpia rikoksen juuria. Kuka ei tietäisi että lain ankaruuden avulla tosin voidaan kostaa, mutta ei estää petosta, varkautta, ryöstöä, riitaa, mellakoita, kapinoita, murhaa, salamurhaa ja myrkytystä, kun ne sensijaan kaikki katoisivat, jos raha katoaisi? Rahaa seuraisivat ihmisten huolet, levottomuudet, surut, vaikeudet ja unettomat yöt. Itse köyhyyskin, joka niin välttämättä näyttää tarvitsevan rahaa, tulisi katoomaan, niinpian kuin raha syrjäytettäisiin“.

OSUUSKUNTA KEHITYS R. L., PORI

Konttorin tel. 161 Toimituksen tel. 52

Kirjapaino

valmistaa kaikkea kirjapainotyötä ajanmukaisesti, nopeaan ja kohtuushinnoilla.

Kirja- ja Paperikauppa

Saalavana työväen, näytelmä- y. m. kirjallisuutta sekä Paperikauppatavaraa.

Kustannusliike

Sanomalehti SOSIALIDEMOKRAATTI.
Painos 9,500—10,000 kpl. Enin levinnyt,
edullisin ilmoitus- ja uutislehti paikkakunnalla. Tilaushinta koko vuodelta 4: 50.

HINTA 30 PENNIÄ